

Försvarsutskottets yttrande

1981/82: 4 y

över proposition 1981/82: 106 om forskning m. m.

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet beslöt den 1 april 1982 att bereda försvarsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1981/82: 106 om forskning m. m.

Utskottet

Totalförsvaret är en av de sektorer i vårt samhälle som är mycket beroende av forskning. I proposition 106 diskuteras hur en fruktbar samverkan skall åstadkommas mellan högskolan och de olika sektorsorganen. Försvarsutskottet ser positivt på en ökad samverkan. Den långsiktiga forskningsplanering som bedrivs inom försvaret ger goda förutsättningar för en samverkan av det slag som utbildningsministern förutsätter.

Utbildningsministern behandlar (s. 12–13) forskningen i samhällsdebatten och tar upp den misstro mot forskning som inte sällan kommer till uttryck bland medborgarna. Det finns goda skäl att instämma i uttalandet att förbättrad information är ett sätt att möta dessa problem.

Utbildningsministern lämnar (s. 158–161) en redogörelse beträffande forskning och utveckling inom försvarssektorn. Förslag om medelsanvisningar för de ändamål som redovisas i tabell har lämnats till riksdagen dels i bilaga 7 till budgetpropositionen (prop. 1981/82: 100), dels i bilaga 2 till totalförsvarspropositionen (prop. 1981/82: 102) enligt följande (milj. kr.):

B 4	Arméförband: Forskning och utveckling (prop. 102)	180,0
C 4	Marinförband: Forskning och utveckling (prop. 102)	87,1
D 4	Flygvapenförband: Forskning och utveckling (prop. 102)	700,0
F 5	Gemensam försvarsforskning (prop. 100)	267,3
F 10	Militärhögskolan, därav för grundforskning (prop. 100)	1,5
G 1	Civilt försvar, därav för forskning, försök och utveckling (prop. 102)	3,4
H 4	Flygtekniska försöksanstalten (prop. 102)	2,4
		1 241,7

Huvuddelen av totalbeloppet avser industriellt utvecklingsarbete för ny försvarsmateriel.

I totalförsvarspropositionen (bil. 2 s. 118–119) har regeringen lämnat förslag till riktlinjer för den flygtekniska forskningen. Försvarsministern uttalar där att han bedömer att det är angeläget med en kvalificerad flygteknisk forskning inom sådana områden som aerodynamik och material- och strukturforskning. Propositionen bereds f. n. av försvarsutskottet.

I den forskningspolitiska propositionen (s. 161) anmäler utbildningsministern att försvarets forskningsanstalt (FOA) på regeringens uppdrag har belyst försvarsforskningens organisatoriska ställning i förhållande till totalförsvarets övriga myndigheter, de säkerhetspolitiska studiernas inriktning samt utvecklingen av kompetensen för tekniskt-vetenskaplig försvarsforskning. Resultatet har redovisats i skrivelsen Vissa frågor rörande försvarsforskningen och den därtill fogade utredningsrapporten Ett effektivare FOA.

FOA:s skrivelse till regeringen innehåller förslag beträffande bl. a. försvarsforskningens ställning, en perspektivplan för försvarsforskningen, ett institut för säkerhetspolitiska studier, åtgärder för att upprätthålla FOA:s tekniskt-vetenskapliga kompetens och lokalisering av FOA:s Stockholmsdel. Förslagen har nyligen remissbehandlats och de bereds f. n. inom försvarsdepartementet.

Förslagen från FOA gäller bl. a. ökad samverkan med högskolan. Efter som beredning pågår inom regeringskansliet vill försvarsutskottet i detta yttrande endast ta upp en fråga som utskottet tidigare har berört och som har direkt anknytning till utbildningsministerns anförande i den forskningspolitiska propositionen.

Rapporten Ett effektivare FOA innehåller en analys och kritik av hittillsvarande situation i fråga om säkerhetspolitiska studier. Enligt rapporten (s. 99) är en grundläggande fråga vem som bör ha ansvaret för forskning på akademisk nivå i internationell politik, säkerhetspolitik och strategi. Det framhålls som ett problem hur en levande kontakt skall hållas mellan den målinriktade forskningen inom totalförsvaret och den grundforskning som sker vid universiteten. Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) har i remissyttrande över rapporten den 22 mars 1982 (s. 3) förklarat sig dela bedömningen att en förstärkt universitetsforskning på området måste komma till stånd. Enligt yttrandet behövs insatser inom såväl grundläggande metod- och kunskapsutveckling som forskarutbildning.

I betänkande FöU 1980/81: 2 (s. 4) uttalade försvarsutskottet att det ter sig angeläget att säkerhetspolitiska frågor tas upp inom ramen för utbildningen och forskningen inom högskolan samt att en förstärkning av freds- och konfliktforskningen inte ensam torde ge den önskvärda basen för utveckling i detta avseende.

Som framgår av statsministerns anförande i totalförsvarspropositionen (s: 3–8) syftar den svenska säkerhetspolitiken till att bevara landets oberoende. Den skall om möjligt hindra att vårt land dras in i internationella konflikter och har det långsiktiga målet att bidra till en fredlig utveckling i världen, till minskade rustningar, till utjämning av motsättningar och till större förståelse och mer jämlika förhållanden. Säkerhetspolitik i vid mening är nationers mål och medel för att trygga sin självständighet och handlingsfrihet i övrigt under yttre hot.

Under föregående riksmöte bemyndigade riksdagen regeringen att inrät-

ta en tjänst som professor i freds- och konfliktforskning vid universitetet i Uppsala (UbU 1980/81: 31, rskr 355).

I den forskningspolitiska propositionen (s. 54) anmäler utbildningsministern förslag av UHÄ om inrättande budgetåret 1983/84 av en tjänst som professor i freds- och konfliktforskning vid universitetet i Göteborg.

I skrivelse till regeringen den 30 oktober 1980 redovisade UHÄ en plan för utvecklingen av resurser för freds- och konfliktforskning. Mot bakgrund av forskningsområdets omfattning och utveckling inom två olika huvudinriktningar ansåg UHÄ två professurer vara ett minimum när det gäller att ge ämnet en fast bas inom högskoleorganisationen. Enligt planen skulle inrättas två professurer i ämnet, varav den ena borde inriktas på internationella utvecklings- och resursproblem och placeras i Göteborg. Den andra professuren skulle inriktas på frågor om uppkomsten och förloppet av konflikter som leder till militär konfrontation samt på rustnings- och nedrustningsfrågor.

Försvarsutskottet anser att en rationell och långsiktig utveckling av den svenska säkerhetspolitikens olika instrument, liksom en saklig allmän debatt, kräver att det finns en självständig forskningsverksamhet rörande säkerhetspolitiken. En sådan forskning sker inom försvarssektorn men saknar tillräckligt stöd av en långsiktig kunskapsuppbyggnad inom högskolan.

Utskottet har ingen invändning mot UHÄ:s uppfattning att de båda professurerna för freds- och konfliktforskning bör ha olika inriktning. Ämnet har säkerhetspolitisk anknytning och torde nu vara på väg att få en fastare organisation inom högskolan. Det är önskvärt att man också inom andra ämnen vid de samhällsvetenskapliga fakulteterna bedriver verksamhet som medför långsiktig kunskapsuppbyggnad på det säkerhetspolitiska området.

Stockholm den 4 maj 1982

På försvarsutskottets vägnar
PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Gudrun Sundström (s), Hans Lindblad (fp), Roland Brännström (s), Gunnar Oskarson (m), Åke Gustavsson (s), Göthe Knutson (m), Karl-Erik Svartberg (s), Anders Gernandt (c), Holger Bergman (s), Eric Hägelmark (fp) och Eivor Nilson (c).

